

NATUURLIJK LINKS

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
GROENLINKS-PVDA
LAND VAN CUIJK
2022-2026**

VOORWOORD

De afgelopen anderhalf jaar hebben laten zien dat we elkaar heel hard nodig hebben. Velen van ons hebben voor het eerst gevoeld hoe het is om vrijheden te verliezen, om geïsoleerd te zijn of om op jezelf te zijn aangewezen. Maar we hebben ook gezien hoe mensen elkaar kunnen vinden, hoe we samen de uitdagingen van onze tijd beter aan kunnen pakken en hoe fijn het is als iemand soms de helpende hand uitsteekt. Het was niet individualisme wat ons door de crisis hielp, maar saamhorigheid. Niet de marktwerking, maar de extra hulp voor sectoren die het moeilijk hadden. De coronacrisis laat zien: als het menens wordt, dan hebben we elkaar nodig en is het Land van Cuijk van iedereen.

GroenLinks en PvdA geloven in die saamhorigheid, in 'wij' in plaats van 'ik' en in bijzondere aandacht voor iedereen die extra aandacht nodig heeft. Vanuit onze progressieve, sociale en groene idealen slaan wij als GroenLinks en PvdA daarom de handen ineen voor de nieuwe gemeente Land van Cuijk. Samen staan we voor een sterke lokale overheid die er is voor iedereen in het Land van Cuijk. We bieden optimistische, realistische oplossingen voor de grote uitdagingen waar we in het Land van Cuijk voor staan. Voor nu en voor de toekomstige generaties.

In dit verkiezingsprogramma staan die oplossingen. We laten in zeven verschillende hoofdstukken zien hoe het Land van Cuijk er volgens GroenLinks-PvdA uit moet komen te zien en welke keuzes daar bij horen. Dat zijn de keuzes die de nieuwe fractie van GroenLinks-PvdA de komende vier jaar gaat maken.

GroenLinks-PvdA kiest voor een Land van Cuijk dat er is voor iedereen. Een gemeente waar we bijdragen aan het oplossen van de klimaatcrisis, door te kiezen voor een schone, gezonde en groene omgeving. We kiezen voor een gemeente waar we de ruimte met elkaar delen en waar we voor iedereen, in alle kernen, veel nieuwe woningen gaan bouwen. Voor een gemeente waar we niet kiezen voor de grootschalige vee-industrie, maar voor gezonde, kleinschalige en circulaire landbouw. Voor een gemeente die investeert in de zorg, maar ook lobbyt in Den Haag om de grote tekorten aan te pakken.

Het Land van Cuijk wordt een grote, krachtige gemeente die haar inwoners nooit uit het oog verliest en die via kernendemocratie iedereen een stem geeft.

HET VERKIEZINGSPROGRAMMA IN TIEN PUNTEN:

- **De gemeente Land van Cuijk is klimaatneutraal in 2040**
- **Mensen met een bijstandsuitkering moeten €500 kunnen bijverdienen**
- **Er komen geen nieuwe megastallen in de gemeente Land van Cuijk**
- **We verbinden de geschiedenis van heel het Land van Cuijk, in een lokaal erfgoednetwerk**
- **We breiden de natuur uit en verbinden de natuur met elkaar, in een nieuwe natuurvisie**
- **We bouwen tijdelijke woningen en tiny houses**
- **We richten een nieuw energiebedrijf op, in eigendom van de gemeente**
- **Iedereen die niet zelf kan investeren in duurzaamheid, wordt gesteund door de opbrengsten van het energiebedrijf**
- **We starten een experiment voor een basisinkomen**
- **Iedereen verdient alle zorg die nodig is, GroenLinks-PvdA geeft die zorg**

INHOUD

1 Het groene Land van Cuijk	Pagina 5
Natuur	7
Landbouw	9
Klimaatverandering	11
Ruimte	13
2 Wonen in het Land van Cuijk	Pagina 15
Meer betaalbare woningen	17
Toekomstgericht bouwen	19
Wonen voor jong en oud	20
3 Het duurzame Land van Cuijk	Pagina 21
Schone energie	23
Minder uitstoot	25
Circulaire gemeente	26
Energie voor iedereen	27
4 Leven in het Land van Cuijk	Pagina 29
Sport, recreatie en cultuur	31
OV en mobiliteit	33
Verkeer	35
Veiligheid	36
Inburgering	37
Inclusiviteit	38

5 Werken in het Land van Cuijk	Pagina 39
Arbeidsmarkt	41
Minder armoede en schulden	43
6 Zorgen in het Land van Cuijk	Pagina 45
Gezondheid	47
(Thuis)zorg	49
Jeugdzorg en onderwijs	51
7 De gemeente Land van Cuijk	Pagina 53
Een betere gemeente	55
Kernen en democratie	57
Financiën	59

HOOFDSTUK 1

GROEN IN HET LAND VAN CUIJK

GROEN IN HET LAND VAN CUIJK

Het Land van Cuijk is een mooie, groene regio. Met prachtige natuur in gebieden als de Kuilen, de Kraaijenbergse plassen, de Raamvallei, de Oeffelter Meent en natuurlijk de Maasheggen. Zo'n prachtige leefomgeving is niet vanzelfsprekend. Door de stikstofcrisis, de snelle opwarming van de aarde en de manier waarop de mens met de natuur omgaat, staat onze groene omgeving onder druk, ook in het Land van Cuijk.

GroenLinks-PvdA wil de natuur en de biodiversiteit versterken en actief bijdragen aan de transitie op het gebied van energie, klimaat en landbouw. Dat vraagt keuzes voor radicale vergroening.

Die keuzes maakt GroenLinks-PvdA in de volgende thema's:

- **Natuur**
- **Duurzame landbouw**
- **Klimaatverandering**
- **Ruimte delen**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **In 2026 hebben we 90.000 bomen geplant, één voor elke inwoner**
- **We breiden de natuur uit en verbinden de natuur met elkaar, in een nieuwe natuurvisie**
- **Er komen geen nieuwe megastallen in het Land van Cuijk**
- **We vergroenen de gemeente, om beter om te kunnen gaan met klimaatverandering**
- **We gaan zuinig om met de ruimte, en delen de ruimte met elkaar**

NATUUR

De gemeente Land van Cuijk heeft prachtige natuurgebieden, landgoederen en parken. In deze groene omgeving is het bewezen prettig wonen, werken en verblijven. Verzuring, vermesting, verdroging, brandgevaar en versnippering vormen echter een bedreiging. Samen met boswachters, natuurorganisaties en de milieubeweging wil GroenLinks-PvdA de natuur sterker maken.

GroenLinks-PvdA wil de natuur robuuster maken door verbindingen te realiseren tussen het Maasheggenlandschap aan de oostzijde en de hogere delen van de gemeente aan de westzijde, de bosgordel op de Peelhorst. Deze groenblauwe verbindingszones krijgen wat ons betreft meer bescherming in omgevingsplannen. De randen van natuurgebieden zijn geschikt voor voedselbossen als buffer. Daarvoor wil GroenLinks-PvdA een nieuwe natuurvisie opstellen.

Het eeuwenoude Maasheggenlandschap is uniek in West-Europa. Nergens anders komt er zo'n omvangrijk aaneengesloten heggengebied voor als in het Land van Cuijk. Niet voor niets heeft de Maasheggen sinds de zomer van 2018 de UNESCO Mens en Biosfeerstatus.

Het Maasheggenlandschap ademt de sfeer van historie. Elke boom, elke struik, elk weiland vertelt zijn eeuwenoude geschiedenis. Het lijkt alsof de tijd hier honderden jaren stil heeft gestaan. Bomen en struiken dragen hier de sporen van eeuwenlange cultuur en kunnen beschouwd worden als levende monumenten. Het Maasheggengebied verdient extra bescherming. Gebruik van gronden in het Maasheggengebied als weidegebied wordt gestimuleerd en tegen illegale snoei en kapwerkzaamheden wordt streng opgetreden. Ook geven we ruimte aan de rivier, onder andere in Oeffelt.

Daarnaast wil GroenLinks-PvdA de komende vijf jaar veel nieuwe bomen planten. Bestaande bomen krijgen betere bescherming. Het kapbeleid wordt aangepast van 'ja, mits' naar 'nee, tenzij'. Compensatie kan alleen door het planten van nieuwe bomen in dezelfde omgeving. Monumentale en waardevolle bomen blijven bij voorkeur onderdeel van de openbare ruimte en worden bij bouwplannen niet overgedragen in privéhanden.

In de dorpen wil GroenLinks-PvdA de biodiversiteit versterken. Meer plekken met hoog gras, kruidenrijke bermen, vlinderstruiken, waterpoelen, rietkragen en ruigtes. Wij willen op meer plekken een extensief maaibeleid toepassen. Ook willen we meer nestkasten en vleermuiskasten plaatsen. Dit is goed voor de biodiversiteit en helpt tegen plagen, zoals de eikenprocessierups.

ONZE KEUZES:

- **In 2026 hebben we 90.000 nieuwe bomen geplant, één voor elke inwoner**
- **We breiden de natuur uit en verbinden de natuur met elkaar, in een nieuwe natuurvisie met daarin speciale aandacht voor natuurverbindingzones, voedselbossen, beschermde natuur en natuur in het buitengebied**
- **In de natuurvisie voorkomen we intensieve recreatie in natuurgebieden en verbindingzones en wijzen we plekken aan waar de natuur onaangetast gewoon de natuur kan zijn**
- **We dringen de stikstofuitstoot verder terug**
- **We ondersteunen burgermetingen naar milieukwaliteit**
- **We zorgen voor hogere waterstanden in natuurgebieden om verdroging en brandgevaar tegen te gaan, samen met het waterschap**
- **We stellen een bomenbeleidsplan op voor een betere bescherming van (monumentale) bomen en voor een ander kapbeleid**
- **De groene structuur maken we leidend bij bouwprojecten**
- **Rondom de kernen zorgen we voor een natuurlijke inrichting met poelen, bosschages en wandel-, fiets- en ruitersporen**
- **Bestaande wandelroutes behouden we en sluiten we af voor verkeer**
- **De eikenprocessierups bestrijden we nog beter op een natuurlijke manier**
- **We stoppen met klepelmaaier van bermen. Alleen op kruispunten en kort langs fietspaden wordt gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd**
- **We geven inwoners de ruimte om het groen in de eigen straat in te richten en te onderhouden**
- **We planten een geboortebos, waar voor ieder nieuwgeboren kind een eigen nieuwe boom geplant wordt**

DUURZAME LANDBOUW

De huidige staat van de landbouwsector is voor niemand goed. De natuur wordt blijvend beschadigd, soorten sterven uit, de biodiversiteit neemt af, de luchtkwaliteit is slecht en ongezond, er is stankoverlast en de agrariërs zelf kunnen niet mee in alle extra regels die zij door al die effecten krijgen opgelegd. Om de landbouwsector en onze leefomgeving te beschermen moeten we harde en soms pijnlijke besluiten nemen. GroenLinks-PvdA kiest ervoor om daarmee niet de individuele boer, maar wel het agrarische systeem te bestrijden. We moeten naar een nieuwe, duurzame landbouw.

GroenLinks-PvdA wil geen uitbreiding van intensieve veeteelt of uitputtende landbouw, maar kiest voor minder dieren en meer bioboeren. Voor een duurzame landbouw moeten de belangen van agrarische bedrijven meer in balans worden gebracht met natuurwaarden. Daarvoor moet regionaal worden ingezet op natuurinclusief boeren. Voedselproductie gaat dan samen met natuurherstel en de maximale productie per hectare is niet langer het enige uitgangspunt. Uitputting van de grond en extra stikstofuitstoot worden tegengegaan. Voedselbossen, ook wel 'agroforestry' genoemd, worden gestimuleerd.

Op gemeentegronden gaan we voorrang geven aan de duurzaamste pachters. GroenLinks-PvdA wil meer diversiteit van gewassen, kwalitatief bodemgebruik, meer bloemrijke bermen en wil het gebruik van glyfosaat en andere vergiften verbieden.

Het overschot aan mest is een resultaat van het verkeerde huidige systeem van veehouderij. Om het mestprobleem aan te pakken moeten we daarom geen mestfabrieken bouwen, dat is symptoombestrijding. In plaats daarvan is een andere manier van veehouderij, met een forse vermindering van de veestapel noodzakelijk. GroenLinks-PvdA werkt daarom niet mee aan de bouw van nieuwe mestfabrieken, zeker niet buiten industrieterreinen.

Agrariërs die stoppen met hun bedrijf wil GroenLinks-PvdA helpen aan een nieuwe invulling van hun onroerend goed om leegstand en verrommeling van het landschap te voorkomen. Vrijkomende agrarische bebouwing mag onder voorwaarden benut worden voor niet-agrarische bedrijvigheid. Maar wij zien ook een rol voor kleinschalige woonvoorzieningen en beperkte recreatieve functies, op voorwaarde dat natuur en landschap erop vooruit gaan.

ONZE KEUZES:

- **Er komen geen nieuwe megastallen in de gemeente Land van Cuijk**
- **Uitbreiding van boerenbedrijven is alleen een optie als er wordt gewerkt met een natuurinclusieve manier van landbouw**
- **We stimuleren natuurinclusieve en circulaire landbouw, door bij het uitgeven van pachtgronden te kiezen voor ondernemers die actief werken aan de landbouwtransitie naar duurzamere landbouw**
- **We stellen extra eisen aan de uitgifte van gemeentelijke pachtgrond, zoals een verbod op glyfosaat en andere vergiften en de voorwaarde dat grond alleen extensief gebruikt mag worden**
- **We stimuleren dat lokale producten ook lokaal worden verkocht, bijvoorbeeld door fietsroutes te maken langs verkooppunten van duurzame lokale producten**
- **We ondersteunen agrariërs in de transitie met kennis en kunde, maar accepteren dat oude antwoorden als schaalvergroting niet passen op de oude problemen die nog altijd niet zijn opgelost**
- **Als agrarische bedrijven worden stopgezet, ondersteunen we een nieuwe bestemming voor agrarische bebouwing, mits het landschap daarmee verbeterd wordt**
- **Gemeentelijke bermen en akkerranden beheren we ecologisch: we zorgen voor bloemrijke akkerranden**
- **Er komen geen mestfabrieken in de gemeente Land van Cuijk**

OMGAAN MET KLIMAATVERANDERING

Door klimaatverandering krijgen we extremer weer: heftige regenval en periodes van droogte en hitte. Daarop moeten we ons voorbereiden en aanpassen: klimaatadaptatie. Om lokale knelpunten van wateroverlast op te lossen wil GroenLinks-PvdA meer straten en woningen afkoppelen van regenpijpen en het gescheiden rioleringsstelsel verbeteren. Ook kiezen wij voor meer ruimte voor vijvers, natuurlijke infiltratie (wadi's) en minder verharding, in de dorpen en in het buitengebied.

Om droogte en hitte tegen te gaan, is meer groen nodig. Verharde terreinen en daken vormen 'hitte-eilanden' met hogere temperaturen. GroenLinks-PvdA wil meer parken, groenstroken, geveltuintjes, waterelementen, groene gevels en groene daken in combinatie met zonnepanelen. Groen kan water langer vasthouden om verdroging tegen te gaan. Meer bomen en struiken die dieper wortelen zorgen ervoor dat de grond meer water vasthoudt en dat de biodiversiteit van onze leefomgeving versterkt. Daarom kiest GroenLinks-PvdA voor meer groen.

GroenLinks-PvdA wil ook particuliere tuinen en gronden klimaatbestendig maken, door inwoners te stimuleren om tuinen te ontstemen, regenpijpen te ontkoppelen en meer ruimte te geven aan planten, insecten en vogels.

ONZE KEUZES:

- **We vergroenen de gemeente om meer water vast te houden in de bodem en om hitte-eilanden gericht tegen te gaan**
- **We verbeteren het gescheiden rioleringsstelsel en breiden het uit bij onderhoud van straten**
- **We verwijderen verharding in de openbare ruimte, of maken het waterdoorlatend**
- **We stimuleren geveltuinen, groene gevels, groene daken en het afkoppelen van regenpijpen met subsidies**
- **We verbeteren de kwaliteit van het water en nemen maatregelen om water op te vangen, samen met de waterschappen**
- **We stoppen met het gebruik van houtkachels in bebouwde gebieden**

RUIMTE DELEN

Een goede leefomgeving begint met een goed milieu. Dat is niet alleen afhankelijk van de activiteiten die je toelaat, maar misschien nog wel meer van de plek waar je iets toelaat. Daarvoor is een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk.

Belangrijke natuurlijke ruimtelijke structuren in het Land van Cuijk lopen van noord naar zuid. Bijvoorbeeld de Maasheggen langs de Maas en verder landinwaarts de bosgordel over de Peelhorst, zoals de Staatsbossen bij Sint Anthonis. Het tussengebied met een dorpengordel en industrieterreinen wordt langzamerhand zo volgebouwd dat contact en uitwisseling tussen de natuurgebieden en de rest van Brabant onmogelijk dreigt te worden. GroenLinks-PvdA wil daarom ruimte reserveren voor natuur in het tussengebied, zodat migratie van flora en fauna van oost naar west gegarandeerd kan worden.

De beschikbare ruimte is niet oneindig, ook al heeft het Land van Cuijk een uitgebreid buitengebied. We moeten een zorgvuldige afweging maken om de beschikbare ruimte te delen. Alle dorpen, buurten en landschappen hebben hun eigen kwaliteiten, die door inwoners worden gekoesterd en bewaakt. Nieuwe ontwikkelingen moeten die kwaliteiten respecteren en versterken. Wonen moet hand-in-hand gaan met ruimte voor water en biodiversiteit. Energie, natuur, biodiversiteit en water kunnen elkaar versterken. Deze 'koppelkansen' wil GroenLinks-PvdA opnemen in de omgevingsvisie.

De invoering van de nieuwe Omgevingswet valt samen met het begin van de nieuwe gemeente. GroenLinks-PvdA wil daarom inwoners beter betrekken bij nieuwe ontwikkelingen. Nieuwe wijkmanagers zijn het eerste aanspreekpunt voor inwoners met vragen en ideeën over de eigen omgeving. De gemeente moet daarbij ook duidelijke grenzen stellen, bijvoorbeeld om ruimtelijke kwaliteiten of natuurwaarden te beschermen.

ONZE KEUZES:

- We stellen een nieuwe visie voor het buitengebied op, in lijn met de natuurvisie
- De diversiteit en de kwaliteiten van dorpen, wijken en landschappen leggen we vast in de omgevingsplannen
- We benutten koppelkansen om wonen, energie, natuur, biodiversiteit en water samenhang te geven
- Bij grotere projecten krijgt de gemeente een sturende regierol en de ambtelijke deskundigheid wordt daarvoor vergroot
- We betrekken alle belanghebbenden bij nieuwe ontwikkelingen
- We stellen wijkmanagers aan als schakel tussen inwoners en de gemeente
- We houden goed up-to-date lijsten bij van gemeentelijke monumenten, beschermde dorps- en landschapsgezichten, waardevol en monumentaal groen en andere cultuurhistorische waarden
- Bij waardevolle en monumentale panden kiezen we eerst voor behouden en herbestemmen
- Bij de invoering van de omgevingswet gaan we alle kaders voor bestemmingsplannen herzien. Er is ruimte voor initiatief, maar we gaan ongewenste ontwikkelingen ook voorkomen
- We onderzoeken of grote bedrijven uit het buitengebied verplaatst kunnen worden
- We stimuleren groene erfafscheidingen, in plaats van houten, betonnen of stenen afscheidingen

HOOFDSTUK 2

WONEN IN HET LAND VAN CUIJK

WONEN IN HET LAND VAN CUIJK

Het Land van Cuijk is een populaire gemeente om in te wonen. De omgeving is groen, er zijn veel voorzieningen en er is een goede bereikbaarheid. Het is dan ook niet gek dat het Land van Cuijk last heeft van de woningcrisis. Lange wachtlijsten voor sociale huurwoningen, hoge huurprijzen in de vrije sector en nog hogere prijzen voor koophuizen zorgen er voor dat veel mensen vastzitten op de woningmarkt.

GroenLinks-PvdA wil investeren in meer fijne en betaalbare woningen, voor iedereen. Dat betekent dat we nieuwe huizen en appartementen bouwen voor mensen die nu niet aan een woning kunnen komen, maar ook dat we investeren in fijne dorpen en wijken voor de bijna 90.000 mensen die nu al in het Land van Cuijk wonen. We moeten toekomstgericht bouwen, rekening houden met alle generaties en keuzes maken over hoe we onze ruimte benutten.

De volgende thema's zijn daar bij belangrijk:

- **Meer betaalbare woningen**
- **Toekomstgericht bouwen**
- **Wonen voor jong en oud**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **We gaan minstens 250 sociale huurwoningen en 500 betaalbare koopwoningen bouwen**
- **We bouwen tijdelijke woningen of tiny houses om snel de acute woningnood op te lossen**
- **We gaan 1.000 bestaande woningen per jaar isoleren**
- **We bouwen meer goedkope appartementen voor jongeren, ouderen en starters**

MEER BETAALBARE WONINGEN

Woningen in het Land van Cuijk zijn vaak duur. GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente meer regie neemt om meer betaalbare woningen te bouwen. Vooral voor inwoners die net te veel verdienen voor een sociale huurwoning, maar te weinig voor een koopwoning. De verdeling van schaarste op de woningmarkt laten we niet over aan de markt.

GroenLinks-PvdA wil meer sociale huurwoningen én meer betaalbare koopwoningen bouwen. De wachtlijst voor een sociale huurwoning is onacceptabel lang en moet worden teruggedrongen. De woningcorporaties krijgen ruimte om nieuwe woningen te bouwen, waarbij combinaties worden gemaakt met betaalbare koopwoningen of middeldure huur om tot diversiteit in buurten te komen. Van alle nieuwbouwwoningen moet minimaal vijftig procent betaalbaar zijn voor iedereen. Oftewel nieuwe koopwoningen onder de €250.000 v.o.n. En starterswoningen onder de €200.000.

Om de woningnood op te vangen, geeft GroenLinks-PvdA (naast extra nieuwbouw) ruimte aan tijdelijke woningen. Hiermee kan een acuut probleem worden opgelost en ontstaat ruimte om de locaties later alsnog anders in te richten. Bijvoorbeeld voor nieuwe natuur.

Om wonen betaalbaar te maken én te houden, wil GroenLinks-PvdA voorwaarden opnemen bij nieuwbouw. Voor sociale huurwoningen willen wij een lagere grondprijs vragen. Bij koopwoningen niet, want dan profiteert alleen de eerste koper. Om koopwoningen betaalbaar te maken, willen we vaker Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) ruimte geven, 'kopen naar wens' toepassen, gemeentelijk beleid maken op toewijzingen en kavels of blokken woningen splitsen in meerdere woningen. Kleiner bouwen kan wel doorstroming forceren, maar is relatief gezien niet veel goedkoper bij nieuwbouw. Om wonen duurzaam betaalbaar te houden, wil GroenLinks-PvdA een anti-speculatiebeding, een zelfbewoningsplicht, pilots met erfpacht en tijdelijke kortingen op grondprijs.

ONZE KEUZES:

- We versnellen de woningbouw en gaan minstens 250 sociale huurwoningen en 500 betaalbare koopwoningen bouwen.
- We wijzen locaties aan voor tijdelijke woningen of tiny houses om snel de acute woningnood op te lossen. Deze staan voor ten minste tien jaar
- We starten projecten met zelfbouw en circulair bouwen, zodat er snel tijdelijke, betaalbare woningen kunnen komen
- We maken gemeentelijk beleid voor transparante toewijzing van woningen
- We lobbyen voor de afschaffing van de verhuurdersheffing
- Ruimte-voor-ruimte villa's in het buitengebied staan we niet meer toe
- We bouwen meer woningen in Collectief Particulier Eigenaarschap (CPO)
- We voeren 'kopen naar wens' in: bij de aankoop van een woning hoeft je niet de hele marktwaarde van de woning te betalen, maar biedt de corporatie de mogelijkheid tot een uitgestelde betaling
- Grote kavels of blokken woningen splitsen we voor meer kleine woningen
- We houden woningen betaalbaar door de invoering van een anti-speculatiebeding, zelfbewoningsplicht, pilots met erfpacht en tijdelijke korting op grondprijzen
- We zorgen voor meer hofjes en buurtweitjes
- Leegstaande gebouwen geven we tijdelijk een andere bestemming, bijvoorbeeld voor tijdelijke woningen
- We stimuleren doorstroming door inwoners uit de gemeente waar mogelijk voorrang te geven bij nieuwbouw

TOEKOMSTGERICHT BOUWEN

Alles wat we nu bouwen, moet toekomstbestendig zijn. Dat betekent dat we energieneutraal en klimaatadaptief bouwen. GroenLinks-PvdA stelt hoge eisen aan nieuwbouw en aan de omgeving. Wij willen in het Land van Cuijk houtbouw realiseren, circulair bouwen en natuurinclusief bouwen. Bij nieuwe bouwplannen worden vooraf afspraken over de groene leefomgeving en ruimte voor opvang van water gemaakt.

Ook de bestaande bouw wil GroenLinks-PvdA toekomstbestendig maken bij verbouwingen of renovaties. Isoleren, het aardgas afsluiten en energieneutraal worden, zijn stappen die juist dan gezet moeten worden. Hiervoor is de samenwerking met de woningcorporaties van groot belang. Waar mogelijk moeten particuliere woningen in één project kunnen aanhaken bij de verduurzaming van woningen in eigendom van de corporaties.

ONZE KEUZES:

- **We gaan 1.000 bestaande woningen isoleren per jaar, via een stimuleringsproject**
- **We stellen hoge, duurzame eisen aan nieuwbouw**
- **We starten bouwprojecten met houtbouw, circulair bouwen en natuurinclusief bouwen**
- **We maken bestaande gebouwen energieneutraal samen met de eigenaren en woningcorporaties**
- **We leggen vooraf vast dat er voldoende groen en ruimte voor water is bij bouwplannen**

WONEN VOOR JONG EN OUD

GroenLinks-PvdA wil jongeren, starters en ouderen extra helpen op de woningmarkt. Wij willen stimulerende maatregelen voor jongeren en starters om een eerste woning te kunnen kopen. Denk aan startersleningen, tijdelijke korting op grondprijs en 'kopen naar wens'. Nieuwe starterswoningen en -appartementen bouwen we voor maximaal €220.000. Hiermee maken we de stap naar een koopwoning voor een grotere groep bereikbaar.

Dicht bij winkels en zorgvoorzieningen wil GroenLinks-PvdA meer sociale huur, middeldure huur én betaalbare en middeldure seniorenwoningen bouwen, voor ouderen die graag kleiner en gelijkvloers willen wonen. Met hulp, advies en gunstige voorwaarden willen we ouderen ondersteunen bij een eventuele verhuizing. Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) kan ook voor ouderen een aantrekkelijk alternatief zijn en dat ondersteunen wij dan ook.

ONZE KEUZES:

- **We bouwen meer goedkope appartementen voor jongeren, starters en ouderen**
- **We helpen jongeren en starters met een starterslening, tijdelijke korting op de grondprijs van een eerste woning en 'kopen naar wens'**
- **We bouwen woningen voor ouderen dicht bij winkels en zorgvoorzieningen**
- **We stimuleren oplossingen tussen zelfstandig wonen en het verzorgingshuis, zoals aanleunwoningen en woningen met zorg**
- **We starten een pilot met erfpacht voor ouderenwoningen om zo de aankoopprijs laag te houden**

HOOFDSTUK 3

DUURZAAMHEID IN HET LAND VAN CUIJK

HET DUURZAME LAND VAN CUIJK

De nieuwe gemeente Land van Cuijk wordt een grote, krachtige gemeente. Daar hebben we de afgelopen jaren voor gekozen, zodat de gemeente de grote problemen van deze tijd beter op kan lossen. De gemeente Land van Cuijk kan een kartrekker zijn in (Noord-Oost) Brabant, om samen met de andere gemeenten om ons heen betere oplossingen te vinden voor de grote problemen.

GroenLinks-PvdA ziet de aanpak van de klimaatcrisis als een van de belangrijkste opdrachten van de nieuwe gemeente. Door betere, scherpe keuzes te maken kunnen we er voor zorgen dat we de uitstoot van broeikasgassen verminderen, dat we volledig overgaan op duurzame energie en duurzame verwarming en dat iedereen mee kan doen aan de transitie naar een schone, gezonde en groene leefomgeving in het Land van Cuijk.

Die keuzes maakt GroenLinks-PvdA in de volgende thema's:

- **Meer schone energie**
- **Minder uitstoot**
- **Een circulaire gemeente**
- **Schone energie voor iedereen**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **De gemeente Land van Cuijk is klimaatneutraal in 2040**
- **We richten een nieuw energiebedrijf op, in eigendom van de gemeente. De winsten daarvan investeren we zodat iedereen mee kan doen met de energietransitie**
- **We doen een circulaire toets bij alle gemeentelijke aanbestedingen**

MEER SCHONE ENERGIE

Om schone energie op te wekken, kiest GroenLinks-PvdA voor zon en wind. Allereerst zon-op-dak in de bebouwde omgeving, kleinschalig op woningen en grootschalig op kantoren, bedrijfspanden en boerderijen. Er zijn volop geschikte daken in het Land van Cuijk, die moeten we eerst benutten. Maar om voldoende schone energie op te wekken zijn daken niet genoeg en zijn daarnaast windmolens en zonneweiden noodzakelijk. Deze windmolens en zonnenvelden kunnen alleen geplaatst worden met respect voor omwonenden en het landschap. GroenLinks-PvdA zoekt daarbij naar combinaties van schone energie met (nieuwe) natuur, meer biodiversiteit en met het water.

GroenLinks-PvdA is geen voorstander van het verbranden van hout voor energie in biomassacentrales. Daarnaast moet de gemeente Land van Cuijk een kernenergievrije gemeente blijven, dus zijn wij tegen de bouw van een kerncentrale in onze gemeente.

Alternatieve warmtebronnen wil GroenLinks-PvdA samen met inwoners kiezen. Bijvoorbeeld oppervlakte- of afvalwater, groene waterstof, groen gas, aardwarmte of een warmtewisselaar. GroenLinks-PvdA wil de woningcorporaties en particuliere woningeigenaren stimuleren om als blok of buurt zo mogelijk eerder van het aardgas af te gaan.

Er is veel geld te verdienen aan schone energie. GroenLinks-PvdA wil dat hier lokaal van geprofiteerd wordt door alle inwoners. De winst mag niet verdwijnen in de zakken van projectontwikkelaars en investeerders. Wij streven naar 100% lokaal eigenaarschap. Dat betekent dat iedereen die woont in de omgeving van nieuwe energieprojecten mee kan praten over de invulling van het project en mee kan profiteren van de winsten van het project.

Ook willen we een gemeentelijk energiebedrijf oprichten, met behulp waarvan de lokale energietransitie betaald gaat worden en waarmee we iedereen die niet zelf kan investeren in duurzame energie kunnen steunen. De gemeente plaatst zelf windmolens en zonnenvelden en blijft hiervan 100% eigenaar. Dit levert miljoenen op.

Deze winst wordt geïnvesteerd in de gemeenschap, we focussen daarbij op de regio's die de lasten dragen, in het landschap of in overlast. Hiermee betalen we vooral de lokale energietransitie voor iedereen. Zo hebben we lokaal naast de lasten óók de lusten van schone energie.

Met de plannen van GroenLinks-PvdA profiteren we samen. We kunnen betalen voor de isolatie van gebouwen, energiesubsidies verstrekken, energieadviezen blijven geven, de energiecoöperaties ondersteunen en starten met pilots om de gemeente aardgasvrij te maken. De energietransitie is dan voor iedereen haalbaar én betaalbaar.

ONZE KEUZES:

- **We richten een nieuw energiebedrijf op, in eigendom van de gemeente**
- **Het gemeentelijk energiebedrijf zet in op 3 windmolens en 5 hectare zon-op-land**
- **We zetten eerst in op zon-op-dak, ook van bedrijven en boerderijen, maar accepteren dat we alleen daarmee onze doelen niet kunnen halen**
- **We stellen samen met onze inwoners een visie op voor een nieuw energielandschap: daarmee beschermen we omwonenden en het landschap en bieden we ruimte aan combinaties van schone energie met (nieuwe) natuur, biodiversiteit en water**
- **We dragen actief bij aan de Regionale Energiestrategie (RES), samen met onze buurgemeenten. De gemeente Land van Cuijk is daarbij een kartrekker, die streeft naar meer samenwerking binnen de RES regio**
- **Energieprojecten moeten verplicht aan 50% lokaal eigendom voldoen, we streven naar 100%**
- **We maken wijken en dorpen gefaseerd aardgasvrij, samen met onze inwoners. In 2023 starten we een pilot met minstens één blok bestaande woningen**
- **We houden rekening met de technische mogelijkheden van waterstof, waar huizen eventueel later nog op aangesloten kunnen worden**
- **Bij renovaties van gebouwen zorgen we voor aardgasvrije verwarming**
- **We gaan bodemvervuiling tegen, door een meld- of vergunningplicht voor alle aardboringen te onderzoeken**
- **We versterken het ambtenarenapparaat op de afdelingen die werken aan duurzaamheid, schone energie en behoud van de natuur**

MINDER UITSTOOT

Om de aarde leefbaar te houden voor volgende generaties, moeten we de uitstoot van broeikasgassen als CO² terugdringen. Dat vraagt om actie, om het nu maken van keuzes. En GroenLinks-PvdA maakt die keuzes.

In 2050 moeten alle gebouwen in Nederland van het aardgas af zijn. GroenLinks-PvdA wil nu al zoveel mogelijk woningen, clubgebouwen, bedrijven, kantoren en winkels energieneutraal maken. Energie die we nodig hebben, wordt schoon en duurzaam opgewekt. Zo gaan we klimaatverandering tegen.

De eerste prioriteit is het veel beter isoleren van de gebouwen in onze gemeente. GroenLinks-PvdA wil extra inzetten op betere isolatie van bestaande bouw. Daarnaast moet worden gekozen voor energiezuinige apparatuur en verlichting. Allemaal maatregelen die altijd lonen, ook als een gebouw later van het aardgas af gaat. En dus moeten we ze nu nemen.

ONZE KEUZES:

- **De gemeente Land van Cuijk is klimaatneutraal in 2040**
- **We isoleren 1.000 woningen per jaar, via een stimuleringsproject**
- **Alle openbare verlichting gaat via LED lampen, we versnellen in de huidige plannen**
- **Alle gemeentelijke gebouwen zijn nul-op-de-meter gebouwen in 2030**
- **Elke vijf jaar maken we een energiescan van alle gemeentelijke gebouwen**
- **We gaan door met spreekuren voor verduurzaming van huizen en zorgen dat er een informatie- en stimuleringspakket is voor het isoleren en verduurzamen van alle gebouwen**

EEN CIRCULAIRE GEMEENTE

We dienen zorgvuldig om te gaan met grondstoffen. Afval is eigenlijk een nieuwe grondstof en in een circulaire gemeente willen we ook daar zorgvuldig mee omgaan. GroenLinks-PvdA wil circulair denken en doen als norm nemen voor het gedrag van de gemeente. Daar kunnen we actief op sturen met het inkoopbeleid, bij aanbestedingen en bij vergunningen. GroenLinks-PvdA wil dit zwaarder laten wegen bij inkoopprocessen.

Om hergebruik van afval te verbeteren, wil GroenLinks-PvdA het restafval zoveel mogelijk terugdringen. Wij zijn voorstander van scheiding door inwoners zelf en inzameling aan huis. Door betere scheiding hoeft restafval minder vaak opgehaald te worden. Nascheiding kan helpen om nog meer grondstoffen uit het afval te halen.

Om scheiden duidelijker te maken moeten alleen nog herbruikbare verpakkingen worden toegestaan. Gemeenten moeten hier afspraken over maken met het Rijk en de verpakkingindustrie. GroenLinks-PvdA is voor statiegeld op plastic flesjes én blikjes.

ONZE KEUZES:

- **We doen een circulaire toets bij alle gemeentelijke aanbestedingen**
- **We stimuleren de scheiding en recycling van afval, passen nascheiding toe en halen minder vaak restafval op**
- **We gaan zwerfafval tegen door bewustwordingsacties en handhaving**
- **We houden de huidige milieustraten open in het Land van Cuijk**
- **We lobbyen, met de VNG, om alleen herbruikbare verpakkingen toe te staan**
- **Tarieven van de milieustraten richten we op het principe ‘de vervuiler betaalt’: vervuilende afvalstoffen belasten we zwaarder dan bijvoorbeeld het groenafval**

SCHONE ENERGIE VOOR IEDEREEN

GroenLinks-PvdA vindt het belangrijk dat schone energie voor iedereen haalbaar én betaalbaar is. Inwoners of bedrijven die willen verduurzamen moeten worden geholpen door de gemeente. Waar regels duurzame plannen in de weg zitten, wil GroenLinks-PvdA meewerken aan versoepeling of maatwerk.

Lokale energiecoöperaties en andere duurzaamheidsinitiatieven zijn erg belangrijk en worden ondersteund. Zij kunnen inwoners informeren en enthousiasmeren, projecten opstarten, de gemeente adviseren en nog veel meer. GroenLinks-PvdA wil de coöperaties en initiatieven financieel ondersteunen om deze rol nog beter te vervullen, meer inwoners te bereiken en betere resultaten te boeken.

GroenLinks-PvdA wil extra aandacht voor inwoners met een kleinere beurs. Er moet passende informatie komen over energiebesparing en verduurzaming. Daarom wil GroenLinks-PvdA inkomensafhankelijke financiële stimuleringsmaatregelen.

ONZE KEUZES:

- **We ondersteunen inwoners die samen energieprojecten opzetten, zoals het inkopen van zonnepanelen, LED lampen, inductiekookplaten of zuinige Cv-ketels**
- **We ondersteunen de lokale energiecoöperaties met structureel geld**
- **We gaan door met energieadvies spreekuren voor inwoners, verenigingen en ondernemers**
- **We vergoeden energiescans en energieadvies als er actie op volgt, tenzij het gebouw of de locatie geen betaalbare maatregelen toelaat**
- **We zorgen voor een inkomensafhankelijk stimuleringspakket voor energiemaatregelen met subsidies en goedkope leningen**
- **We stimuleren dat inwoners van wie het eigen dak niet geschikt is voor zonnepanelen gebruik maken van andere daken en locaties via een postcoderoos**

A full-page background image showing a person running away from the camera on a paved path. The path is lined with tall, bare trees that create a canopy overhead. The scene is illuminated by a low sun, creating a strong backlight effect and long shadows. The overall mood is serene and active.

HOOFDSTUK 4

LEVEN IN HET LAND VAN CUIJK

LEVEN IN HET LAND VAN CUIJK

Het is fijn leven in het land van Cuijk, dankzij ons verenigingsleven, de bruisende cultuursector, de prachtige natuur en de goede bereikbaarheid. GroenLinks-PvdA wil een gemeente waar iedereen zich prettig voelt en een fijn leven kan hebben. Dat betekent dat de nieuwe gemeente moet investeren in verenigingen, sport en recreatie, cultuur, het openbaar vervoer en nieuwe mobiliteit.

Die investeringen alleen zijn niet genoeg om iedereen fijn te kunnen laten leven in het Land van Cuijk. Daarvoor moeten we ook zorgen voor een inclusieve samenleving, waar iedereen erbij hoort, voor een goede ontvangst van vluchtelingen en tijdelijke arbeidsmigranten en voor fysieke en sociale veiligheid. Op al die onderwerpen maakt GroenLinks-PvdA de keuze voor fijn leven in het Land van Cuijk.

Die keuzes maken we bij de volgende thema's:

- **Sport, recreatie en cultuur**
- **OV en mobiliteit**
- **Verkeer**
- **Veiligheid**
- **Inburgering**
- **Inclusiviteit**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **De gemeente draagt actief inclusiviteit en antiracisme uit**
- **We verbinden de geschiedenis van heel het Land van Cuijk, in een lokaal erfgoednetwerk**
- **Alle gemeentelijke auto's en voertuigen gaan emissievrij rijden**
- **We maken meer goede fiets- en wandelroutes, binnen en buiten de kernen, en zorgen dat er voldoende bankjes en zitplekken zijn**

SPORT, RECREATIE EN CULTUUR

De gemeente Land van Cuijk heeft een rijk verenigingsleven. Dit moeten we koesteren, onder andere door verenigingen te ondersteunen met subsidie. GroenLinks-PvdA wil verenigingen helpen als zij vragen hebben en verder ontlasten van bureaucratie. Daarnaast vindt GroenLinks-PvdA goede binnen- en buitensportvoorzieningen, net als kwalitatieve dorpshuizen, in al onze kernen noodzakelijk. Hier willen wij dan ook in investeren om ze toegankelijk, toekomstbestendig en betaalbaar te houden.

GroenLinks-PvdA ziet sociaal-culturele gebouwen bij voorkeur in gemeentelijk eigendom, eventueel geëxploiteerd door een stichting. De inhoudelijke doelstelling moet dan voorop staan: ontmoeten, sporten en cultuurdeelname. Dat mag geld kosten.

Naast de sportaccommodaties, is GroenLinks-PvdA voor meer spelen en bewegen in de openbare ruimte. Wij zijn voor speeltuinen, beweegroutes en beweegelementen voor alle leeftijden op meer plekken in de gemeente.

Naast sporten en ontmoeten hecht GroenLinks-PvdA aan een breed aanbod voor kunst en cultuur. Kunst en cultuur zijn geen luxe, reiken verder dan de muren van musea en theaters en bieden ruimte voor creativiteit, verrijking, sociale samenhang en educatie. Daarom is het belangrijk dat iedereen de kans krijgt om deel te nemen aan verschillende vormen van cultuur. Om de jeugd te stimuleren, wil GroenLinks-PvdA de binnen- en buitenschoolse cultuureducatie beter met elkaar verbinden.

Historisch erfgoed en monumenten in onze gemeente willen we behouden en moeten goed bereikbaar worden. Dit zijn ook interessante toeristische trekkers. De Romeinse wortels van Cuijk moeten beter zichtbaar gemaakt worden. In Grave wordt verder gewerkt aan de plannen van West8. Het Duits lijntje is verbindend in de nieuwe gemeente. Ook musea als het Oorlogsmuseum in Overloon worden gefaciliteerd. GroenLinks-PvdA wil de krachten bundelen door de oprichting van een gezamenlijk Land van Cuijk Erfgoednetwerk.

ONZE KEUZES:

- We ondersteunen alle verenigingen in de gemeente vraaggericht en nemen zo veel mogelijk bureaucratie weg
- We verbinden de geschiedenis van heel het Land van Cuijk in een lokaal erfgoednetwerk
- We staan achter de schouwburg Cuijk, het Weijertheater in Boxmeer, Myllesweerd in Mill, Catherinahof in Grave en Oelbroeck in Sint Anthonis, zodat we een divers cultuuraanbod kunnen realiseren
- We omarmen daarnaast alle uitingen van cultuur op professioneel en amateurniveau
- We verduurzamen de clubgebouwen van (sport)verenigingen
- Samen met (sport)verenigingen stimuleren we gezonder gedrag
- We stimuleren sporten en gezondere levenskeuzes, samen met organisaties als JOGG
- We maken meer speeltuinen en plekken om te sporten en bewegen voor alle generaties
- Er komt meer geld beschikbaar voor cultuureducatie voor kinderen, op en buiten school
- We voeren een vuurwerkverbod in voor de hele gemeente. Met oud & nieuw organiseren we in plaats daarvan centrale vuurwerkshows

NIEUWE MOBILITEIT EN OPENBAAR VERVOER

Onze mobiliteit is sterk aan het veranderen. Verkeersdruk neemt sterk af, door spreiding over de dag als vervanging van de ochtend- en avondspits. Vaker thuiswerken en beeldvergaderen helpen daarbij. GroenLinks-PvdA wil deze alternatieven stimuleren en als gemeente het voorbeeld geven. Bij een klimaatneutrale gemeente hoort bovendien emissievrij rijden om minder fossiele brandstoffen te gebruiken en de CO²-uitstoot te verlagen.

GroenLinks-PvdA wil snel meer laadpunten voor elektrisch rijden plaatsen en laadpunten voor waterstofauto's, zoals op bedrijventerrein de Laarakker, verder ondersteunen. In nieuwe contracten voor deeltaxi's, leerlingenvervoer en bussen worden afspraken gemaakt over emissievrij rijden. Ook het eigen wagenpark van de gemeente wordt bij vervanging emissievrij.

Nieuwe vormen van mobiliteit moeten worden ondersteund door de gemeente. GroenLinks-PvdA is voorstander van initiatieven met (elektrische) deelauto's als alternatief voor privéauto's. Daarmee zorgen we voor minder blik op straat en zijn minder parkeerplaatsen nodig. Experimenten waarbij blokken woningen worden gebouwd zonder toegang voor auto's of met ruimte voor deelauto's juichen wij toe. Deze nieuwe mobiliteit willen we voor zoveel mogelijk inwoners bereikbaar maken.

Vrachtverkeer moet in de nieuwe gemeente niet meer dwars door onze dorpen heen. GroenLinks-PvdA wil het vrachtverkeer tussen Oost en West in de gemeente omleiden via de snelwegen.

Ook investeren we in beter openbaar vervoer, door in Den Haag te lobbyen voor snelle verbetering van de Maaslijn en door te blijven investeren in buurtbusverbindingen.

ONZE KEUZES:

- Alle gemeentelijke auto's en voertuigen gaan emissievrij rijden
- We plaatsen snel meer laadpalen voor elektrische auto's
- We maken een fietsrouteplan, waarin alle gemeentelijke fietsroutes in kaart worden gebracht, met elkaar worden verbonden en het onderhoud wordt vastgelegd
- We kiezen vaker voor fietsstraten in de wijken, waar fietsers en voetgangers voorrang hebben en de auto slechts te gast is
- We stellen een mobiliteitsplan op voor ambtenaren, met spitsmijden, deelrijden, fietsen, OV en thuiswerken
- We lobbyen voor een mobiliteitshub in het Land van Cuijk
- Vrachtverkeer leiden we om via de snelwegen en komt niet meer dwars door onze dorpen.
- We zetten ons in voor snelle verbeteringen aan de Maaslijn en betere aansluiting van de Maaslijn op andere vormen van openbaar vervoer
- De buurtbus en andere vormen van lokaal openbaar vervoer ondersteunen we financieel
- We verbinden een lokaal systeem van vrijwilligers met elektrische auto's als aanvulling op het openbaar vervoer

VEILIG VERKEER

GroenLinks-PvdA stelt niet de auto, maar fietsers, voetgangers en spelende kinderen centraal. In de dorpen willen wij zo veel mogelijk een maximumsnelheid van maximaal 30 km/u. Woonwijken maken we alleen bereikbaar voor bestemmingsverkeer. Doorgaande routes door wijken kunnen afgesloten worden voor auto's, maar open blijven voor fietsers. Auto's mogen nog overal komen, maar zijn binnen de dorpen niet het snelste vervoermiddel van A naar B (volgens het Houtens model).

Om straten veiliger te maken wil GroenLinks-PvdA slimme verkeersremmende maatregelen, voorrang voor fietsers en meer zebrapaden bij voorzieningen en scholen. Verkeershufters en foutparkeerders willen we harder aanpakken. GroenLinks-PvdA is voorstander van meer controle bij basisscholen en in wijken door BOA's. Ook steunen we meer handhaving door de politie en de inzet van flitspalen, maar we beseffen dat de gemeente hier weinig invloed op heeft.

Alternatieven voor de auto zijn wandelen, fietsen en openbaar vervoer. GroenLinks-PvdA wil de fiets- en wandelstructuur versterken: toegankelijke stoepen en fietspaden in de dorpen en mooie ommetjes en fietsroutes in het buitengebied. Meer fietsenstallingen bij winkels, bushaltes, sociaal-culturele gebouwen en sportvoorzieningen. Fietsen en auto's moeten zoveel mogelijk gescheiden zijn. Een fietsstraat is een goed alternatief voor autoluwere straten. We zetten ons ook in voor een kindlint: kindvriendelijke routes in de kernen die de belangrijkste gebouwen verbinden.

ONZE KEUZES:

- **We voeren een maximumsnelheid van 30 km/u in, in alle straten binnen de bebouwde kom, met uitzondering van N-wegen**
- **We richten woonwijken in voor bestemmingsverkeer en gaan sluipverkeer tegen**
- **We maken meer goede fiets- en wandelroutes, binnen en buiten de kernen, en zorgen dat er voldoende bankjes en zitplekken zijn**
- **We helpen ouderen en kinderen om veilig te kunnen bewegen in het verkeer**
- **We trekken de snelfietsroute naar Nijmegen door van Cuijk naar Boxmeer**

VEILIGHEID

Om fijn te kunnen leven in het Land van Cuijk, moet iedereen zich op de eerste plaats veilig voelen. Veiligheid gaat verder dan alleen de beschikbaarheid van brandweer, politie of ambulance. Ook sociale veiligheid is belangrijk. Denk aan groene, opgeruimde en veilige buurten. GroenLinks-PvdA wil dat kleine ergernissen snel worden opgelost en hufterig gedrag op straat wordt aangepakt. Denk aan hondenpoep, fout parkeren, afvaldumping, zwerfvuil en asociaal gedrag. GroenLinks-PvdA wil hiervoor voldoende toezicht van BOA's hebben.

Veiligheid komt ook door goede zorg en toezicht in de buurt. Steeds meer ouderen, mensen met zorgbehoefte en mensen met een psychische aandoening wonen zelfstandig of begeleid in de wijken. Dit vraagt vooral ambulante zorg en wijkteams die snel ingezet worden, mede om daarmee de politie te ontlasten.

ONZE KEUZES:

- **We focussen op handhaving, niet altijd op extra regelgeving**
- **We zorgen voor voldoende BOA's om ergernissen en overlast snel aan te pakken**
- **We zorgen er via buurtbezoeken van welzijnswerkers, woningcorporaties, politie en de gemeente voor dat inwoners hun ergernissen kunnen bespreken**
- **We zetten buurtbemiddeling eerder in**
- **We maken afspraken met zorginstellingen, GGZ en politie over de aanpak van verwarde mensen**
- **We houden aandacht voor de veiligheid op en om het water: de nautische veiligheid**

GOEDE INBURGERING

GroenLinks-PvdA vindt dat we vluchtelingen met een verblijfsstatus en asielzoekers die wel terug willen keren maar dat niet kunnen, warm moeten ontvangen. Allereerst met een geschikte woning en ondersteuning om te integreren. De gemeente is sinds dit jaar weer verantwoordelijk geworden voor de inburgering. Dat biedt mogelijkheden om meer maatwerk te leveren. GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente inburgeringstrajecten aanbiedt, om de taal en gewoonten te leren en de weg naar werk te vinden. Maar ook om actief deel te nemen aan de lokale samenleving. Hier ziet GroenLinks-PvdA een grotere rol weggelegd voor goede opleidingsinstituten, in samenwerking met werkvoorzieningsinstellingen en vrijwillige taalcoaches met ondersteuning van Sociom.

ONZE KEUZES:

- **We investeren in vrijwillige taalcoaches, het Taalhuis en het fietsproject om de inburgering te verbeteren**
- **We helpen statushouders sneller een lokaal netwerk op te bouwen**
- **We staan statushouders langer bij en helpen ze op weg**
- **We begeleiden statushouders intensiever naar passend werk**
- **We zorgen er voor dat tijdelijke arbeidsmigranten een goede huisvesting hebben, dat kinderen worden ondersteund met scholing en dat ze actief kunnen deelnemen aan de samenleving**

INCLUSIVITEIT

In de gemeente Land van Cuijk leven mensen van verschillende leeftijden en opleidingsniveaus, mensen met verschillende genders en seksuele geaardheden, mensen van verschillende herkomsten en mensen met verschillende geloofsovertuigingen. Die verschillen, die diversiteit, maakt onze samenleving mooi en GroenLinks-PvdA juicht de diversiteit van harte toe. Wij willen dat iedereen in het Land van Cuijk zich veilig en gewaardeerd voelt en in staat is om fijn te leven in onze gemeente.

Discriminatie, op welke grond dan ook, moet de gemeente actief bestrijden. Het is niet genoeg om alleen aan de wettelijke taken te voldoen: de gemeente moet actief antiracisme en inclusiviteit uitdragen, bijvoorbeeld door symbolische handelingen als het hijsen van de progress-pride vlag. Racisme, homohaat en alle andere vormen van verbaal en fysiek geweld als gevolg van discriminatie worden direct aangepakt.

GroenLinks-PvdA wil daarnaast extra aandacht voor intersectionaliteit en de extra problemen die dit voor groepen mensen meebrengt.

ONZE KEUZES:

- **We grijpen direct in bij alle uitingen van discriminatie**
- **De gemeente draagt actief inclusiviteit en antiracisme uit**
- **We stellen een Lokale Inclusie Agenda op, op basis van het VN-verdrag**
- **We hangen de progress-pride vlag vaker uit op het gemeentehuis**
- **We schenken aandacht aan nationale momenten die stilstaan bij diversiteit en inclusiviteit, zoals bij Ketikoti, de Pride maand of bij Pride-evenementen**
- **Bij alle openbare plekken hebben we aandacht voor toegankelijkheid**
- **Er komt een lokaal fonds voor kleine toegankelijkheidsmaatregelen**
- **We maken meer toiletten in de openbare ruimte en stimuleren het gebruik van de Hoge Nood app**

HOOFDSTUK 5

WERKEN IN HET LAND VAN CUIJK

WERKEN IN HET LAND VAN CUIJK

In het Land van Cuijk wonen veel verschillende mensen en werken we in veel verschillende sectoren. De gemeente moet er daarom voor zorgen dat we een stevige economie hebben voor allerlei verschillende soorten werk, of dat nu in de bouw, het toerisme, de agri-food, de cultuur, het onderwijs, de zorg, als ondernemer, of in welke sector dan ook is. GroenLinks-PvdA wil die diversiteit versterken en zorgen dat iedereen kans heeft op fijn, goed betaald werk.

Maar GroenLinks-PvdA is er ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Niet iedereen kan aan een baan komen, zeker na de coronacrisis, en ook onder werkende mensen heerst helaas te veel armoede. GroenLinks-PvdA wil er voor zorgen dat iedereen een bestaanszekerheid heeft en kiest voor meer werk, meer ondersteuning en meer vrijheid voor iedereen om in de eigen behoeften te kunnen voorzien.

Die keuzes maken we bij de volgende thema's:

- **Arbeidsmarkt**
- **Minder armoede en schulden**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **Mensen met een bijstandsuitkering moeten tot €500 kunnen bijverdienen**
- **We starten een experiment voor een basisinkomen, eventueel met andere gemeenten in de regio**
- **Minimaregelingen in de gemeente worden verruimd naar 130% van het bijstandsniveau**
- **We bieden meer ruimte voor evenementen in het centrum van de kernen en maken het centrum daarmee leuker en levendiger**

ARBEIDSMARKT

GroenLinks-PvdA wil investeren in mensen die moeilijk aan een baan komen, juist ook na de coronacrisis. We willen samen met het onderwijs stages en werkervaringsplekken zoeken en werkplekaanpassingen of loonkostensubsidie toepassen bij werkgevers. Voor inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt benutten we de expertise van onder andere de IBN, het liefst bij lokale werkgevers en initiatieven zoals de Kringloopwinkel. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door diensten van de IBN af te nemen. GroenLinks-PvdA wil bij aanbestedingen de voorkeur geven aan bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen.

GroenLinks-PvdA wil lokaal ondernemerschap beter faciliteren, dat geldt ook voor zzp'ers. De bedrijfscontactfunctionaris moet meer zijn dan alleen een loket. Niet wachten op vragen, maar ondernemers opzoeken en weten wat er speelt. We willen ook meer ruimte bieden voor evenementen in het centrum van onze kernen, dat maakt ze levendiger en draagt bij aan de leefbaarheid. De gemeente moet dit faciliteren en vastleggen in regels en afspraken.

Om de detailhandel te versterken en leegstand tegen te gaan, wil GroenLinks-PvdA winkels concentreren in het centrum van onze kernen. Ook staan wij open voor uitbreiding van het concept centrummanagement naar andere winkelgebieden, mits ondernemers daaraan zelf behoefte hebben.

ONZE KEUZES:

- We richten ons meer op maatschappelijk verantwoord ondernemen, door de Prestatieladder Sociaal Ondernemen (PSO) toe te passen
- Als gemeente geven we het goede voorbeeld, door een eigen PSO-kwalificatie te halen
- We werken samen met IBN, Sociom en andere organisaties voor een goede begeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt
- Samen met IBN bieden we beschut werk voor mensen met een beperking als zij dat nodig hebben
- De gemeente koopt meer in bij regionale bedrijven en zet zich in voor #kooplokaal
- Samen met zorgaanbieders werven we meer mensen voor de zorg en leiden we hen op
- Bedrijfscontactfunctionarissen krijgen een actievere rol
- We denken mee met ondernemers en boeren die hun bedrijfsvoering willen vergroenen, bijvoorbeeld op het gebied van afvalscheiding, energieverbruik, productieproces of de productie van groene stroom
- Als regels de vergroening van een bedrijf in de weg staan, zoekt de gemeente ruimte voor oplossingen
- We bieden meer ruimte voor evenementen in het centrum van de kernen en maken het centrum daarmee leuker en levendiger

MINDER ARMOEDE EN SCHULDEN

Financiële problemen mogen nooit een reden zijn om niet te kunnen meedoen in onze gemeente. Zeker niet voor kinderen. GroenLinks-PvdA is blij met initiatieven zoals Stichting Leergeld, de Voedselbank en vele anderen, maar we zijn er niet trots op dat deze initiatieven nodig zijn. Iedereen heeft recht op zekerheid en de bestrijding van armoede is dan ook geen liefdadigheid. Een ruimhartig minimabeleid gebaseerd op vertrouwen vooraf hoort bij een saamhorige gemeente, waar we niemand laten vallen. Wie dit vertrouwen beschaamt wordt bestraft, maar dat mag geen reden zijn om de ondersteuning voor iedereen te versoberen.

Een blijvende zorg voor de gemeente zijn mensen die ondanks dat ze hard werken en geld verdienen, toch lastig het hoofd boven water kunnen houden, maar geen gebruik kunnen maken van ondersteuning door de gemeente. Werkende armen, met inkomens net boven de bijstandsgrens, zzp'ers, ondernemers met wisselende inkomsten of ouderen met een beperkt pensioen vallen nog te vaak buiten de boot. GroenLinks-PvdA wil dat de ondersteuning wordt verruimd, zodat het toegankelijk is voor iedereen die dat nodig heeft.

GroenLinks-PvdA gaat uit van vertrouwen bij arbeidsbemiddeling en arbeidsparticipatie. Wij zijn tegen het opleggen van verplichte tegenprestaties en willen inwoners aanspreken op hun persoonlijke interesses. Ook in de bijstand moet vaker van vertrouwen worden uitgegaan om mensen te laten groeien.

Inwoners met schulden wil GroenLinks-PvdA gericht helpen. Schulden door pech - zoals door scheiding, ziekte of een sterfgeval - willen wij kunnen kwijtschelden of overnemen. De kosten hiervan voor de gemeenschap zijn vaak lager dan de kosten die ontstaan als gevolg van de schulden. Mensen kunnen hun leven zelf weer opbouwen als ze een kortere tijd afhankelijk blijven van de gemeente, doordat wij de schulden kwijtschelden. Wij willen dat wie meer begeleiding nodig hebben met geldzaken, dat in een vroeg stadium krijgen en als bewindvoering nodig is, moet kwaliteit geleverd worden.

Ook wil GroenLinks-PvdA experimenteren met een basisinkomen: een klein inkomen dat iedereen in de samenleving krijgt en waar bovenop je een eigen inkomen kan bouwen. Op die manier stimuleren we werken en wordt meer werken altijd meer beloond, in plaats van dat er meteen op een uitkering wordt gekort als je meer verdient. Er zijn verschillende soorten basisinkomens, voetinkomens en andere vormen van een gezamenlijk inkomen. GroenLinks-PvdA ziet ze als kansen om het systeem te veranderen en wil alle werkbare opties onderzoeken.

ONZE KEUZES:

- **Mensen met een bijstandsuitkering moeten tot €500 kunnen bijverdienen met deeltijdbanen of een kleine onderneming, zonder meteen gekort te worden**
- **We starten een experiment voor een basisinkomen, eventueel met andere gemeenten in de regio**
- **Minimaregelingen in de gemeente worden verruimd naar 130% van het bijstandsniveau**
- **We zorgen voor betere informatie en eenvoudigere aanvraagformulieren, zodat ondersteuning van de gemeente toegankelijker wordt**
- **We werken aan een repressievrije bijstand, waarin zo min mogelijk extra druk, regels en verplichtingen worden opgelegd en juist zo veel mogelijk kansen en oplossingen worden aangeboden**
- **We werken samen met ervaringsdeskundigen om het beleid te verbeteren**
- **We accepteren niet dat kinderen opgroeien in armoede en blijven werken aan oplossingen voor ieder kind**
- **We nemen schulden vaker over of schelden ze vaker kwijt**
- **We maken afspraken met bewindvoerders om de kwaliteit te vergroten**

HOOFDSTUK 6

ZORGEN IN HET LAND VAN CUIJK

ZORGEN IN HET LAND VAN CUIJK

In de nasleep van de coronacrisis is ons allemaal duidelijk geworden hoe belangrijk het is dat we goed voor elkaar zorgen en dat de zorgsector meer steun van de overheid nodig heeft. De gemeente heeft daarbij sinds een aantal jaar belangrijke taken voor gekregen, bijvoorbeeld bij de WMO, de Participatiewet en de jeugdzorg.

GroenLinks PvdA accepteert geen tekorten in de zorg, ook niet als die door Den Haag aan de gemeenten worden opgelegd. We accepteren ook geen wachtlijsten in de zorg en daarom moet de gemeente alles op alles zetten om de wachttijden te verkorten en vooral te voorkomen dat mensen een plek op de wachtlijsten nodig hebben.

Dat vraagt keuzes bij de thema's:

- **Gezondheid**
- **(thuis)zorg**
- **Jeugdzorg en onderwijs**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **We geven extra aandacht aan mentale gezondheid**
- **We werken intensief samen met de GGD voor meer preventie**
- **We stellen menselijkheid, keuzevrijheid, aantoonbare kwaliteit en expertise voorop in de zorg, thuiszorg en jeugdzorg**
- **We accepteren de tekorten op de jeugdzorg niet en gaan door met lobbyen naar het Rijk voor voldoende budget**
- **We helpen bij het herinrichten van groene schoolpleinen**

GEZONDHEID

Volksgezondheid is door de coronacrisis actueler dan ooit, maar de opdracht voor gemeenten is ook groter dan ooit. GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente intensiever samenwerkt met de GGD. Opnieuw kijken naar de (basis)taken van de GGD zorgt voor ruimte voor meer preventie, naast de bestrijding van ziekten.

De leefomgeving is van grote invloed op gezondheid. Schone lucht, biodiversiteit, rust en veiligheid dragen daaraan bij. Bij ruimtelijke besluiten over verkeer, bedrijvigheid, landbouw, veeteelt, recreatie, natuur en landschap wil GroenLinks-PvdA de impact op de volksgezondheid zwaarder laten wegen. De gemeente is immers verantwoordelijk voor een goed woon- en leefklimaat.

Gezondheid en levensverwachting worden mede bepaald door sociaal-economische verschillen. Dit gevolg van het verschil tussen arm en rijk accepteert GroenLinks-PvdA niet. Wij willen een lokaal preventieakkoord sluiten om dit verschil in gezondheid te verkleinen. Samen met partners stimuleren we zo álle inwoners om gezonde keuzes te maken: meer bewegen, gezonder eten, minder roken, minder alcohol en een gezonde leefomgeving.

Iedereen moet zo lang mogelijk gezond thuis kunnen wonen en zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving. We zien dat het aantal 70+ers blijft groeien, terwijl het aantal potentiële mantelzorgers en zorgvrijwilligers afneemt. Het lokale sociale netwerk van mensen versterken is daarom van groot belang. GroenLinks-PvdA wil investeren in het verenigingsleven, bereikbare wijkpunten en dorpshuizen, activiteiten en beweegmogelijkheden. Sociom en de stichtingen voor het welzijn van ouderen leveren hierbij ondersteuning aan vrijwilligers. Het informele netwerk van inwoners wordt zo sterker. Hiermee bevorderen we zelfstandigheid en gaan we eenzaamheid tegen.

ONZE KEUZES:

- We versterken de samenwerkingen met zorgketten, de GGD, huisartsen en andere zorgpartners
- Met de GGD werken we intensief samen voor meer preventie
- We geven de GGD een adviesrol over gezondheid bij ruimtelijke besluiten
- De gezondheidsbelangen laten we zwaarder wegen bij ruimtelijke besluiten en bij vergunningen
- We sluiten een lokaal preventieakkoord voor gezonder leven, met speciale aandacht voor kinderen en mensen met een lager inkomen
- Scholen, sportparken, kinderdagverblijven en alle andere locaties waar kinderen vaak komen worden rookvrij
- We ondersteunen nieuwe sociale initiatieven langer, zodat ze langer de tijd hebben om zich te bewijzen
- We zorgen voor een ontmoetingsruimte in de buurt van alle dorpen en wijken in de gemeente
- We ondersteunen activiteiten voor ouderen en jongeren in alle dorpen en wijken in de gemeente
- We stoppen met onnodige herindicaties bij levenslange aandoeningen
- We focussen op preventie van gezondheidsproblemen bij ouderen, bijvoorbeeld via betere voeding, meer bewegen en meer veiligheid
- We geven meer aandacht en waardering aan jonge mantelzorgers
- We bestrijden eenzaamheid voor ouderen en jongeren door die twee groepen aan elkaar te koppelen
- We hebben extra aandacht voor mentale gezondheid en erkennen dat problemen met mentale gezondheid even ernstig zijn als problemen met fysieke gezondheid

(THUIS)ZORG

Voor wie hulp nodig heeft, is er goede zorg vanuit de gemeente in het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

GroenLinks-PvdA wil minder marktwerking in de zorg en meer aandacht voor kwaliteit, expertise van zorgmedewerkers en menselijkheid. Dit moet zwaarder wegen bij aanbestedingen en beoordelingen. Wij willen harder optreden tegen zogenaamde ‘zorgcowboys’ die slechte zorg leveren en enorme winsten maken. Voor inwoners moet er keuzevrijheid zijn, zowel bij zorg in natura als bij een PGB.

Omdat steeds meer ouderen zelfstandig blijven wonen, moeten we de zorg anders organiseren. Belangrijk is een vast punt in de wijk van waaruit de zorg geleverd kan worden, dat bereikbaar is voor ouderen. De gemeente moet de regie in handen houden en die niet afgeven aan de zorgaanbieders. Ook is er meer aandacht nodig voor de behoeften en wensen van mensen met lichte dementie.

GroenLinks-PvdA wil dat mensen zelf zoveel mogelijk regie over de eigen zorg houden. Onafhankelijke cliëntondersteuners helpen mensen de hulpvraag goed in kaart te brengen en geven toelichting op de regels en procedures. GroenLinks-PvdA wil elke drempel om hiervan gebruik te maken wegnemen.

ONZE KEUZES:

- **We stellen menselijkheid, keuzevrijheid, aantoonbare kwaliteit en expertise voorop bij de aanbesteding van (thuis)zorg**
- **We verbieden winstuitkeringen en managementbonussen**
- **We pakken zorgcowboys harder aan en weren ze bij aanbestedingen**
- **We organiseren de zorg dicht bij zelfstandig wonende ouderen, vanuit een vast punt in het dorp of de wijk**
- **De eigen bijdrage voor de zorg wordt zo veel mogelijk inkomensafhankelijk**
- **We zorgen voor betere informatie over het recht op een PGB**
- **We verbeteren de bekendheid en het gebruik van onafhankelijke cliëntondersteuning**

JEUGDZORG EN ONDERWIJS

Het maakt niet uit waar iemands wieg heeft gestaan, ieder kind verdient de beste kansen om zich te ontwikkelen. Dat start met goed onderwijs. GroenLinks-PvdA wil dat de gemeente meer doet dan enkel de wettelijke taak om te zorgen voor onderwijshuisvesting. De scholen gaan over de inhoud van het onderwijs. De gemeente ondersteunt cultuur, sport, natuur- en milieueducatie en bibliotheken op school. De gemeente zorgt ook voor een aanbod vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) voor elk kind die dat nodig heeft.

Ondanks dat kinderopvang een commerciële taak is, wil GroenLinks-PvdA hier een actieve rol vervullen. Er moeten voldoende plekken zijn waar kinderen dicht bij huis, school of andere voorzieningen terecht kunnen voor opvang. Waar mogelijk wil GroenLinks-PvdA in of bij basisscholen ruimte voor kinderopvang inrichten en meer Integrale Kindcentra (IKC's) vormen. Voor kinderen die nu geen gebruik kunnen maken van kinderopvang, omdat niet beide ouders werken of kunnen werken en daarom niet in aanmerking komen voor de belastingteruggave kinderopvang, steunen we met inkomensafhankelijke subsidie.

Vrijwillig en professioneel jeugd- en jongerenwerk is belangrijk voor ontmoeting, vermaak, ontwikkeling en preventie. Zowel georganiseerde activiteiten als wekelijkse vrije inloophmomenten kunnen daartoe bijdragen. GroenLinks-PvdA wil dat hiervoor een breder en actiever programma in Jeugd- en Jongerencentra in het Land van Cuijk wordt opgezet.

GroenLinks-PvdA wil de trend keren dat steeds meer jeugdzorg moet worden ingezet. Niet door te korten of een wachtlijst te laten ontstaan, maar door extra inzet op preventie. Dat vraagt meer samenwerking met het onderwijs, praktijkondersteuners jeugd bij huisartsen en voorlichting van de GGD.

Het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) werkt erg goed in het Land van Cuijk. Investeren in het CJG verdienen zichzelf ruimschoots terug en zorgen ervoor dat jongeren niet in zware problemen terecht komen. GroenLinks-PvdA wil daar extra in investeren.

Jeugdzorg is te veel bekneeld geraakt door regels en kortingen op tarieven. GroenLinks-PvdA is voorstander van een eerlijke beloning voor dit moeilijke werk. Het leveren van kwaliteit aan kinderen en hun ouders staat daarbij voorop. Dit kan de gemeente niet helemaal zelf oplossen, maar vraagt een gezamenlijke lobby richting het Rijk.

ONZE KEUZES:

- **We zorgen voor goede schoolgebouwen**
- **We geven subsidies voor groene schoolpleinen en helpen bij het herinrichten van schoolpleinen**
- **We ondersteunen de Bieb en Natuur- en Milieu-educatie op scholen**
- **We stimuleren onderwijs over verstandig en veilig gebruik van internet en social media op scholen**
- **We zorgen voor voldoende beschikbaarheid voor kinderopvang op verschillende locaties**
- **We introduceren een gezamenlijk programma voor The Unit Boxmeer, Cyau Cuijk en andere jongerencentra**
- **We maken een lokaal programma om de groei van jeugdzorg te stoppen, samen met ouders, scholen, verenigingen, jongerenwerkers, jeugdzorginstellingen, de GGD, huisartsen en de politie**
- **We zetten jongerenwerkers breder in voor voorlichting, talentontwikkeling, signalering en het voorkomen van meer complexe jeugdzorg**
- **We versterken de samenwerking tussen het onderwijs en de jeugdzorg**
- **We zorgen voor een inkomensafhankelijke subsidie voor kinderopvang, zodat iedereen daar gebruik van kan maken**
- **We zorgen voor praktijkondersteuners jeugd bij huisartsen**
- **We gaan ouders, kinderen en jongeren beter voorlichten, samen met de GGD**
- **We zorgen voor zo veel mogelijk keuzevrijheid voor jongeren en hun ouders in welke jeugdzorg zij willen**
- **We accepteren de tekorten op de jeugdzorg niet en gaan door met lobbyen naar het Rijk voor voldoende budget**
- **Er komt extra aandacht voor mentale gezondheid op scholen en binnen de jeugdzorg**

HOOFDSTUK 7

DE GEMEENTE LAND VAN CUIJK

DE GEMEENTE LAND VAN CUIJK

Voor een duurzaam, groen Land van Cuijk, waar iedereen fijn kan wonen, leven, werken en zorgen is een sterke gemeente Land van Cuijk nodig. De afgelopen jaren is veel werk verzet om die gemeente mogelijk te maken en GroenLinks-PvdA wil de nieuwe gemeente een vliegende start geven.

De grotere gemeente moet beter rekening houden met de wensen van onze inwoners, via kernendemocratie. We moeten nadenken over hoe de grote gemeente nog altijd dichterbij de mensen komt te staan. En we moeten nadenken over hoe we alle ambitieuze en optimistische plannen van GroenLinks-PvdA gaan betalen. Daarover hebben we in dit laatste hoofdstuk onze keuzes gemaakt.

Die keuzes gaan over de volgende onderwerpen:

- **Een betere gemeente**
- **Kernen en democratie**
- **Financiën**

DE BELANGRIJKSTE KEUZES:

- **We vormen de begroting om tot een klimaatbegroting**
- **We hebben altijd oog voor de opvattingen van de minderheid**
- **We gaan vaker en eerder in gesprek met mensen over de belangrijke ontwikkelingen in de gemeente**
- **We stellen dorpsmanagers aan als aanspreekpunt voor alle kernen**
- **We maken ons sterk voor een nieuwe bestuurscultuur**

EEN BETERE GEMEENTE

Een krachtige, grote gemeente moet beter rekening houden met haar inwoners. Niet het recht van de hardste roepers of van de dikste portemonnees telt. De gemeente moet verschillende belangen wegen en recht te doen aan minderheden en maatschappelijke verschillen. Dat doen we door te luisteren naar alle betrokkenen, door ons open te stellen voor de blik van iemand anders en door te kiezen voor het gezamenlijke belang. En als mensen niet uit zichzelf naar de gemeente komen, dan zoekt GroenLinks-PvdA diegenen op.

Nog te vaak staat de gemeente haar inwoners in de weg. Tegelijkertijd wordt 'geen gelijk krijgen' vaak vertaald als 'niet gehoord worden'. Waar tegengestelde belangen zijn, zijn er altijd mensen die niet (geheel) hun zin krijgen. De gemeente moet inwoners beter betrekken bij het maken van keuzes, deze beter toelichten en hierover met iedereen in gesprek gaan. GroenLinks-PvdA kiest voor een bestuur dat dilemma's deelt in plaats van alleen besluiten verdedigt. Zoeken naar draagvlak betekent vroegtijdig het gesprek aangaan en zorgen dat je ook hoort van de mensen die het niet met je eens zijn. En dus niet pas achteraf in de formele inspraak- en bezwarenprocedure voor het eerst naar je inwoners luisteren.

Van mensen wordt de laatste jaren steeds meer zelfstandigheid gevraagd. Niet iedereen is daartoe in staat. GroenLinks-PvdA wil de minder mondige mensen steunen in gesprekken, met goede uitleg en met hulp. Wie ondersteuning nodig heeft, moet die kunnen krijgen, ook als je de weg niet goed weet.

Tot slot is ook in het gemeentehuis sprake van macht en tegenmacht. De samenvoeging van vijf gemeenten betekent dat we ook vijf bestuursculturen met elkaar moeten verbinden. GroenLinks-PvdA kiest voor een nieuwe bestuurscultuur, waarin dualisme voorop staat, we volledig open en transparant zijn, we niet doen aan achterkamertjespolitiek en waar inwoners nooit vanuit wantrouwen worden behandeld.

Ook in de gemeenteraad werken we met een nieuwe bestuurscultuur. Er is een sterke rol voor de gemeenteraad, die volledig autonoom is en haar controlerende taak goed uit kan voeren. Er is geen doodslaande partijdiscipline, maar er zijn vrije discussies gebaseerd op een complete informatievoorziening. Het liefste werken we daarvoor met een raadsprogramma, waarin niet alleen onze belangrijkste thema's worden vastgelegd, maar ook afspraken worden gemaakt over een nieuwe bestuurscultuur.

ONZE KEUZES:

- **We maken ons sterk voor een nieuwe bestuurscultuur**
- **We stellen altijd het gezamenlijke belang boven het individuele belang**
- **We hebben altijd oog voor de opvattingen van de minderheid**
- **We gaan vaker en eerder in gesprek met mensen over de belangrijke ontwikkelingen in de gemeente**
- **We maken een nieuw vergadersysteem voor de gemeenteraad, met meer flexibiliteit en veel meer ruimte voor gesprekken met mensen die mee willen praten, mee willen denken en mee willen doen**
- **De gemeenteraad is zichtbaar en bereikbaar, met foto's bij de ingang van het gemeentehuis**
- **We zorgen dat mensen zelf kunnen kiezen hoe zij contact hebben met de gemeente. Dat kan online, via mail of telefoon, op het gemeentehuis, in een MFA of gemeenschapshuis in het dorp, aan de keukentafel, of anders: ambtenaren van de gemeente zijn hierin flexibel**
- **We zijn terughoudend met het aangaan of uitbreiden van regionale samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke regelingen: we kijken eerst naar het verbeteren van de bestaande samenwerkingen**
- **De gemeente Land van Cuijk wordt een Fairtrade gemeente**
- **De lokale vlaggen, de Brabantse vlag, de Nederlandse vlag, de Europese vlag en de progress-pride vlag hangen prominent in het gemeentehuis**

KERNEN EN DEMOCRATIE

In onze kernen zit veel kennis en kunde. GroenLinks-PvdA wil de kracht en zelfstandigheid van elk van de vierendertig kernen bevorderen en ondersteunen. Wij geven alle ruimte aan onze inwoners om zelf keuzes te maken over de eigen omgeving, samen met de gemeente.

De gemeente kan veel vaker gebruik maken van de kracht in onze kernen, door dilemma's te delen. We moeten niet werken vanuit wantrouwen, zoals nu te vaak gebeurt, maar juist een nieuw vertrouwen met mensen opbouwen en versterken. Burgerparticipatie moet een constant proces zijn en niet een formaliteit bij elk los project.

Niet alleen de gemeente bepaalt wanneer inwoners gehoord worden, dat bepalen inwoners ook zelf. De gemeente moet transparant zijn over datgene waar ze mee bezig is, zodat belangstellenden kunnen aangeven betrokken te willen worden. GroenLinks-PvdA wil verder gaan dan slechts raadplegen van inwoners of advies vragen aan inwoners. Wij willen beleid maken samen met onze inwoners en iedereen over dat beleid laten meebeslissen. Pas bij een gebrek aan overeenstemming kiest de gemeenteraad.

ONZE KEUZES:

- We werken samen met alle vormen van bewonersgroepen, op straatniveau, buurniveau, wijkniveau en dorpsniveau
- We richten een representatief (digitaal) burgerpanel op om inwoners makkelijker te kunnen raadplegen bij ontwikkelingen die mensen rechtstreeks raken, zoals projecten met zonne- en windenergie
- We delen nieuwe ontwikkelingen eerder, zodat inwoners ook eerder betrokken kunnen worden
- We organiseren eerst een buurt dialoog bij ruimtelijke ontwikkelingen
- We scholen ambtenaren in het vroegtijdig betrekken van onze inwoners
- We stellen dorpsmanagers aan, die een aanspreekpunt zijn voor inwoners met vragen en ideeën over hun eigen dorp of buurt
- We stellen budgetten beschikbaar voor aanpassingen in de eigen buurt, zoals aanpassingen in het groen of in de speelvoorzieningen, die worden begeleid door de dorpsmanagers
- We werken met een 'Right to challenge': het recht om een taak van de overheid over te nemen als inwoners denken dat het anders, beter of goedkoper kan
- Ook de gemeenteraad werkt met kernendemocratie: de raad geeft inwoners zo veel mogelijk de ruimte om zelf besluiten te nemen en initiatieven te vormen

FINANCIËN

Alle ambities en wensen moeten wel betaald kunnen worden. De gemeente Land van Cuijk is gelukkig financieel gezond. De gemeenten Grave, Cuijk, Mill en St Hubert, Boxmeer en St Anthonis hebben veel geld geïnvesteerd in bijvoorbeeld sportzalen, basisscholen, gemeenschapshuizen en wegen. Daarvoor zijn wel leningen aangegaan die terugbetaald moeten worden.

Toch staan de financiën van alle gemeenten onder druk. Er zijn te weinig middelen voor het sociaal domein, met name voor de Jeugdzorg. Er is onzekerheid over een aanstaande herverdeling van het gemeentefonds en er zijn natuurlijk de onzekere effecten van de coronacrisis. Dat is ook voor de gemeente Land van Cuijk een financieel risico. GroenLinks-PvdA is zich hiervan bewust. Het is zaak om samen met alle gemeenten het Rijk aan te spreken. De kwalitatieve uitvoering van alle gemeentelijke taken voor onze inwoners, vraagt om meer middelen uit Den Haag.

De gemeente Land van Cuijk heeft nu nog voldoende reserves om deze risico's op te vangen. Wanneer financiële en economische gevolgen van de coronacrisis dwingen tot financiële keuzes, staat voor GroenLinks-PvdA het tegengaan van klimaatverandering en het bieden van bestaanszekerheid voor iedereen voorop.

GroenLinks-PvdA kiest voor slimme investeringen. De rente is nu zeer laag, dus dit is het moment om te investeren in energiematregelen die structureel voordeel opleveren.

Wij zijn voor differentiatie van tarieven om gewenst gedrag dat leidt tot bijvoorbeeld groenere tuinen, minder regenwaterafvoer of schone energie te stimuleren. Bij afval kennen we dit al, met verschillende tarieven voor de GFT bak, de zak voor het plastic en de blauwe tariefzak. Daarmee willen we blijven sturen op het belonen van betere afvalscheiding.

Het gemeentelijk energiebedrijf dat GroenLinks-PvdA wil oprichten, verdient geld met het opwekken van schone energie. Minimaal 75% van deze opbrengsten willen wij investeringen in lokale energie- en klimaatprojecten. Met het gemeentelijk energiebedrijf betalen we de energietransitie voor iedereen, verbeteren we de financiële positie van de gemeente én ontstaat er meer financiële ruimte om goede zorg en voorzieningen te betalen.

ONZE KEUZES:

- **We voeren een gezamenlijke lobby met alle andere gemeenten om voldoende financiële middelen te krijgen van het Rijk**
- **We reserveren geld voor nieuwe investeringen in alle kernen**
- **We zorgen voor verschillende belastingtarieven om gewenst gedrag en gewenste ontwikkelingen te stimuleren**
- **We stellen dorps- en wijkbudgetten in voor de uitvoering van de kernenplannen die door dorps- en wijkraden zijn opgesteld**
- **We werken met groene leges: verlaagde gemeentelijke leges voor groene projecten**
- **We zorgen voor extra inkomsten via het gemeentelijk energiebedrijf**
- **Er komt geen hondenbelasting in de nieuwe gemeente Land van Cuijk**
- **We vormen de begroting om tot een klimaatbegroting, waarin alle investeringen moeten bijdragen aan het halen van de klimaatdoelen**

GROENLINKS **PvdA**